

Mírové náměstí před Thomayerovou úpravou. Sbíрка Městské muzeum Mariánské Lázně.

Thomayerova stopa v Mariánských Lázních

Vladimír Dufek,

Zahradní a parková spol. s r.o., Mariánské Lázně

František Josef Thomayer.

Při posuzování tvorby Františka Josefa Thomayera v Mariánských Lázních, musíme „zabrousit“ do historického vývoje parků města, které nedávno oslavilo 200 let svého vzniku. Jeho neopakovatelnou tvář mu vtiskl zahradní architekt Václav Skalník, legenda našeho oboru, který spolu se stavitelem Jiřím Fišerem vytvořil plán zástavby. V následujících letech se zde vystřídaly tři generace Skalníků. Poslední - Albert Skalník, vnuk Václava Skalníka, zde působil ještě v době příchodu Thomayera do Mariánských Lázní v roce 1893. Z hlediska dalšího vývoje jsou zajímavé původní Skalníkovy plány, na kterých jsou patrné změny především v systému komunikací, které se začínají zahušťovat. Na plánu jsem žlutě zvýraznil parkové komunikace a je zde již první dokladovaný názor na zvětšení vodní plochy v parku v podobě rybníčku s ostrůvkem, který v této podobě nebyl za Skalníků realizován.

V červenci v roce 1893 přichází Thomayer do Mariánských Lázní na pozvání městské rady za účelem dobrozdání, eventuelně k vyslovení návrhu zvelebení mariánskolázeňských

Dobová pohlednice Mírového náměstí s realizovanými úpravami. Sbirka Městské muzeum Mariánské Lázně.

parků. Po zjištění skutečného stavu v terénu vypracovává řadu plánů a spolu s textem odevzdává objednateli – městu Mariánské Lázně. Díky digitalizaci muzejních fondů můžeme dnes tyto plány důkladně prostudovat a posoudit do jaké míry měnil zahradní architekt danou kompozici, nebo řešil nové území. V písemném textu městské radě Mariánských Lázní z července roku 1893 Thomayer popisuje například i tyto zásady:

Vycházkové a spojovací cesty, které pohodlně spojují jednotlivé ulice a jednotlivá místa, mají být nahrazeny obecně účelovými cestami. Cesty musí být čisté a udržované v dobrém stavu. Velký počet cest vyžaduje také velké náklady na udržování. Šířka spojovacích cest by měla být 3 metry jako minimální a měla by být uplatněna všude, kde se nachází větší komunikace.

Osazování a seskupování stromů je provedeno a uceleno zčásti v obrysech, keře jsou bohatěji osazeny všude tam, kde se jedná o krajinné scenérie, trávníky jsou takto chráněny před sluncem. Trávníkové plochy jsou po zrušení některých cest zvětšeny. Trávníky samotné, zvláště na významnějších místech, mají být udržovány v zeleni.

Voda vnáší do krajiny život; v městském parku může být hodnotně využita jako vodní partie s kaskádou. Rád bych navrhl udělat rybník větší – viz příložený speciální plán.

Třebaže je tu dost míst k sezení, mohla by být tato místa ještě libovolně rozšířena, ale jen tam, kde zasahuje stín, nebo kde výhled odmění námahu.

Nynější Císařská ulice, korzo Mariánských Lázní, neodpovídá velkoměstskému pohledu na Mariánské Lázně. Projekt ji proto rozšiřuje na straně parku třímetrovou vycházkovou cestou, s řadou stromů, se záhony trávníku, s kandelábrů a figurální výzdobou.

Silnice ve středu městského parku je největší neduh. Především by měla být přeložena, neboť tříští celý park. Náhrada je velmi příznivější a sice při rozšíření Císařské silnice – Dolní ulice u Křížového pramene nebo kratší u Nových lázní a kolem kostela.

Modernímu městu sluší lepší využití veřejných prostranství. Kiosky patří do privátních zahrad, neboť ruší pohled do parku.

Všechny projekty jsou uvedeny v detailních plánech, jak jsou přiloženy.

Porovnání dvou plánů V. Skalníka na nichž je vidět zahušťování cest. Sběrka Městské muzeum Mariánské Lázně.

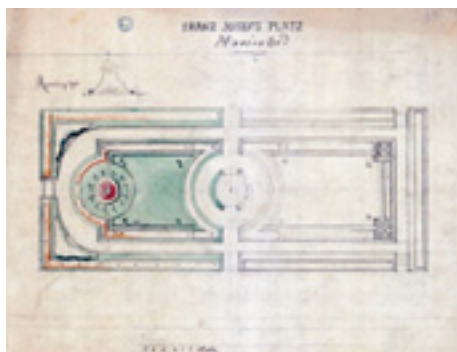
Z výše uvedených zásad, které se týkají především území dnešních Skalníkových sadů bylo realizováno několik dílčích prvků, i když v pozměněné podobě. Je potřebné si povšimnout, jak Thomayer zajímavým způsobem uchopil řešené území a bez ohledu na realizaci svého velikého předchůdce V. Skalníka navrhuje radikálně změnu vnitřní dispozice parku. Musíme si uvědomit,

jak zásadním a odvážným krokem postupoval Thomayer ve městě, kde tři generace Skalníků rozvíjely Mariánské Lázně (V. Skalník zde vykonával i funkci starosty), kde rod Skalníků vlastnil několik domů a byli jistě váženými občany města.

Na kopii plánu z roku 1893 jsou pro větší názornost zvýrazněny cesty a trávnickové plochy (zvýrazněno

Thomayerův plán centrálního parku z roku 1893. Sběrka Národní zemědělské muzeum.

Návrh na parkovou úpravu Mírového náměstí. Sběrka Národní zemědělské muzeum.

Rukopis Thomayera s popisem úprav Mírového náměstí. Sběrka Národní zemědělské muzeum.

autorem). Bíle jsou označeny kontury původních cest ze Skalníkova plánu. Zcela dominantní je navrhované řešení vodního toku s rybníčky a ostrůvky. Horní jezírko (tzv. Tepelské, v současnosti nazývané Labutí) bylo realizováno až po roce 1900, zřejmě v souvislosti s úpravou předprostoru Tepelského domu švédským zahradním architektem Gustavem Swensonem. Nelze zde však upřít původní Thomayerovu myšlenku nové vodní plochy zanesenou v plánu z doby několik let předtím. V souvislosti s touto úpravou vznikla i meandrující část potoka v kamenném opevnění v úseku asi 75 metrů. Další část potoka o délce asi 150 metrů čekal na „rehabilitaci“ Thomayerovy myšlenky sto let.

V roce 1993 byla zpracována dokumentace na úpravu této zatrubněné části, která se v dalším roce realizovala. Paradoxní je na celé situaci, že v době realizace tohoto díla neměl v Mariánských Lázních nikdo o existenci Thomayerových plánů ani potuchy. Rok poté se nám dostaly do ruky kopie těchto plánů, které potvrdily správnost zmíněného „zásahu“. Jsem velice rád, že jsme alespoň částečně naplnili Thomayerův odkaz uplatněním otevřeného vodního „elementu“ v parkovém prostoru.

Další částí města, která byla zásadním způsobem přetvořena dle Thomayerova návrhu je Mírové náměstí. Thomayerovy úpravy náměstí se dochovaly do současnosti, pouze původní kašna byla nahrazena tzv. Jubilejní kašnou doplněnou třemi bronzovými sochami, které držely girlandy. Zřejmě se jedná o inspiraci květinovými girlandami v jižní a západní okrajové části náměstí,

kteří Thomayer vytvořil z drátěných konstrukcí s popínavou zelení. Thomayer zcela přetvořil původní úpravu změnou dispozice z původních hvězdicovitě se rozbíhající cest, vyčištěním středové části od vzrostlých stromů a vytvořením parteru s květinovými záhony. Vše bylo vázáno osově na Halbamyerův hotel (dnes hotel Rozkvět). V jižní části lemovala ulici stromořadí kulovitých javorů. Současný stav odpovídá situaci v době osazení Jubilejní kašny v roce 1913.

Ostatní návrhy úprav okolí Lesního pramene, divadla, kostela, Goethova náměstí, parku před Centrálními lázněmi i okolí Ferdinandova pramene zůstaly nere realizovány. Kromě zmíněných plánů existuje od F. Thomayera plán okolí bývalé kavárny Kamzík. Objekt byl dostavěn v roce 1897 a Thomayer vypracoval plán zřejmě na zákazku majitelky Žofie Stöhrové. Jednalo se o přírodně upravený předprostor a formální část v jižním průčelí s terasami, navazující na tenisový kurt. Součástí objektu byla rozlehlá krytá terasa s tančírnou s výhledem na město. Do centrální části města v údolí směřovala cesta, kterou lemoval zahradní architekt alejí. V současné době je objekt v privátním vlastnictví a je v dezolátním stavu. Původní úpravy lze spíše jen využít...

František Thomayer patří ke špičkovým českým zahradním architektům a je dobře, že z jeho široké tvorby zůstala v Mariánských Lázních alespoň stopa v podobě úpravy Mírového náměstí a realizovaná myšlenka Labutího jezírka s meandrujícím potokem ve Skalníkových sadech.